

Література

1. Асоціація "Меблідеревпром". Першочергові заходи щодо стабілізації роботи меблевих та деревообробних підприємств України в умовах фінансово-економічної кризи // Про меблі. – 2009. – № 4. – С. 8-9.
2. Басій Н.Ф. Прогноз товарообігу регіону обслуговуваного Львівською ОСС / Н.Ф. Басій, М.М. Ванівський, С.В. Скибінський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2006. – Вип. 16.6. – С. 225-233.
3. Білоус С. Меблевий ринок: не все втрачено / С. Білоус // Меблеві технології. – 2010. – № 3 (64). – С. 6-8.
4. Статистичний щорічник України за 2009 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : Вид-во Держком. статистики. – 2010. – 566 с.
5. Серета О. Обставили / О. Серета // Бізнес. – 2009. – № 46. – С. 72-74.

Басій Н.Ф., Курилець А.И., Юрик Х.М. Прогнозирование продаж как элемент маркетинговой ориентации предприятий

Определена важность прогнозирования продаж для оптимизации маркетинговой деятельности предприятий. Обоснован выбор экономико-математической модели для прогнозирования показателей рынка. Проанализировано состояние рынка мебели в Украине. Осуществлено прогнозирование показателей развития рынка методом авторегрессии первого порядка. Сформулированы рекомендации относительно применения результатов прогнозирования в маркетинговой деятельности предприятий.

Basiy N.F., Kurylec' A.I., Yuryk Kh.M. Prognostication of sale as element of marketing orientation of enterprises

Certainly importance of prognostication of sale for optimization of marketing activity of enterprises. Grounded choice economic and mathematical models for prognostication of market indexes. A market of furniture's condition is analysed in Ukraine. Prognostication of indexes of market development is carried out after the method of autoregression of the first order. Recommendations are formulated in relation to application of results of prognostication in marketing activity of enterprises.

УДК 332.87

Доц. М.Т. Бець, канд. екон. наук;

магістрант М.І. Лісовська – НУ "Львівська політехніка"

УПРАВЛІННЯ РИНКОВОЮ АКТИВНІСТЮ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Проаналізовано стан житлово-комунального господарства Львівської області, досліджено характеристики поняття "ринкова активність підприємства" з урахуванням особливостей функціонування підприємств житлово-комунального господарства та розроблено систему управління їх ринковою активністю в регіоні.

Ключові слова: ринкова активність, підприємство, житлово-комунальне господарство, регіон, управління.

Постановка проблеми. В умовах трансформації економіки України до європростору, істотного розширення прав підприємств суспільного сектору, зокрема житлово-комунального господарства, у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль ділової і ринкової активності житлово-комунальних підприємств у питаннях забезпечення необхідного рівня їх конкурентоспроможності.

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є однією з найважливіших галузей економіки України, що впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства. Ефективне функціонування житлово-комунального комплексу

(ЖКГ) є завданням національного масштабу, оскільки надійна і злагоджена робота ЖКГ – необхідна умова соціального добробуту громадян і суспільства. На тлі зростання тарифів на житлово-комунальні послуги для юридичних і фізичних осіб підприємства цієї сфери відчують значні фінансово-економічні проблеми, оскільки існуюча система розрахунків за надані житлово-комунальні послуги не покриває їх собівартості. Про важливість проблем цієї сфери господарювання свідчить розроблення програми реформування ЖКГ, яка повинна реалізовуватись на регіональному та місцевому рівнях і апробуватись на прикладі окремих підприємств, а проблеми вдосконалення методично-організаційних засад оцінки та діагностики фінансового стану підприємств комунального господарства в системі управління їх ринковою активністю на регіональному рівні вимагають дослідження практики їх діяльності в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання раціонального використання ресурсів у регіональному і міському розвитку досліджено у працях багатьох учених: Б. Адамова, В. Амітана, В. Василенка, Б. Данилишина, М. Долішнього, С. Дорогунцова, Б. Кліяненка, Н. Коніщеву, О. Лук'яненко, І. Осипенко, В. Мамутова, М. Некрасова, Г. Онищука, Н. Потапова, М. Прокопенка, В. Рибак, Л. Савельєва, В. Симоненка, Т. Строкань, Д.М. Жукова, В. Фінагіна.

Житлово-комунальне господарство регіонів України містить величезний потенціал ресурсозбереження, використання якого забезпечить істотні економічні результати і підвищить якість життя громадян. Світовий досвід демонструє, що діяльність ЖКГ має істотне соціальне значення, може бути прибутковою та високорентабельною, проблема розробки системи управління ринковою активністю житлово-комунальних підприємств на регіональному рівні залишається до кінця не вивченою, що і визначило мету наукового дослідження.

Метою дослідження є визначення особливостей здійснення оцінки ринкової активності житлово-комунальних підприємств у системі управління ЖКГ на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Ділова активність підприємства пов'язана з внутрішніми чинниками розвитку підприємства, а ринкова активність підприємства – із зовнішніми. Саме така умова є критерієм розмежування цих економічних категорій за їх змістом. Такий підхід і подані визначення категорій "ділова активність підприємства" і "ринкова активність підприємства" дають змогу більш обґрунтовано підходити до оцінки економічної діяльності підприємства [4]. Ці поняття трактують так: ділова активність підприємства – це економічна категорія, яка характеризує економічну діяльність підприємства, діє і оцінюється безпосередньо в межах цього підприємства і проявляється через зміну інтенсивності такого виду діяльності у часі; ринкова активність підприємства – це економічна категорія, яка характеризує економічну діяльність підприємства, діє і оцінюється з позиції його взаємодії із зовнішнім середовищем і проявляється через зміну інтенсивності такого виду діяльності у часі.

А відтоді, під ринковою активністю підприємства розуміють ефективне управління виробничо-господарською діяльністю із застосуванням новіт-

ніх ресурсо- і енергоощадних технологій та дотриманням норм, що відповідають запитам ринку, внаслідок яких підприємство забезпечується надійними і стабільними прибутками, а відтоді, і зростанням суми дивідендів та збільшенням вартості власного капіталу за певний період. Ринкова активність підприємства формує імідж про нього в уяві споживача і конкурента, тому висока ринкова активність підприємства дає змогу йому завоювати нові ринки, і привернути до себе увагу більш широкого кола споживачів, інвесторів та ділових партнерів [6].

Визначення рівня ділової активності базується на результатах діагностики фінансового стану підприємства, яка означає весь аспект зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці та капіталу. У вузькому розумінні ринкова активність підприємства означає ефективність його виробничої та комерційної діяльності стосовно можливості зростання ринкової ніші та збереження стійкого становища на ринку послуг.

Ринкові можливості діяльності виявляються в динаміці розвитку підприємства, досягненні ним цілей, які відображають натуральні та вартісні показники, в ефективному використанні потенціалу, розширенні ринків збуту продукції.

Матеріальною основою потенціалу підприємства є фінансові ресурси, відображені в його балансі, а величина сукупного потенціалу є результатом спільних зусиль з реалізації його елементів, який залежно від інтересів власників може бути виражений або потенційним прибутком, що залишається в розпорядженні підприємства, або його вартістю. Оптимізація структури величини сукупного потенціалу припускає виділення проміжних рівнів узагальнення потенційних можливостей підприємства. Нижнім рівнем є виробничий потенціал, який формується як результат використання і взаємодії техніко-технологічного, інформаційного, інфраструктурного, організаційного, кадрового елементів, а результатом його реалізації є фактичний і потенційний обсяг виробництва продукції.

Сполучною ланкою між нижнім виробничим і загальним інституціональним рівнями є ринковий потенціал, який формується як результат прояву компетенцій виробництва та активності підприємства, необхідних для задоволення потреб ринку в певному обсязі продукції в умовах існуючого маркетингового середовища. Результатом реалізації ринкового потенціалу є фактичний і потенційний обсяг реалізації послуг [6].

Ринковий потенціал підприємства є максимально можливим обсягом реалізації послуг за цього рівня забезпеченості ресурсами і є мірою використання виробничого потенціалу, а величина виробничого потенціалу підприємства зумовлює його конкурентоспроможність на цільовому ринку, яка характеризує здатність (наявну і перспективну) проектувати, надавати і реалізувати послуги, за своїми ціновими й іншими якостями в комплексі привабливіші для споживачів, ніж послуги конкурентів.

Чим більша ця величина, тим у цієї господарюючої одиниці найкращі передумови для успішної діяльності та стійкіші позиції вона може зайняти на відповідному цільовому ринку. Збільшити об'єм її потенціалу і отже, підвищити конкурентоспроможність, можна за допомогою інвестицій в людський

капітал, техніко-технологічну базу виробництва і вдосконалення управління. Оцінка ділової активності на якісному рівні може бути отримана внаслідок порівняння діяльності даної компанії з однотипними за сферою застосування капіталу підприємствами (рис. 1) [4].

Рис. 1. Типова модель діагностики ринкової активності підприємства послуг

Ринкові можливості комунальних підприємств зумовлені особливостями їх господарської діяльності та системи управління в галузі на державному та регіональному рівнях, оцінку яких проведемо на даних динаміки функціонування системи управління ЖКГ. Так, станом на 01.07.2010 підприємства галузі отримали збитки у сумі 968,4 млн. грн, що на 14,5 % більше порівняно з відповідним періодом 2009 р. Найбільш збитковими були підприємства Луганської, Харківської та Дніпропетровської областей, найменші збитки – у підприємств Тернопільської, Рівненської, Закарпатської та Сумської областей [9].

Загальна сума дебіторської заборгованості підприємств галузі збільшилась з початку року на 1,2 млрд грн (або на 10,5 %) і станом на 01.07.2010 становить 12,2 млрд грн. Найбільший обсяг дебіторської заборгованості у Дніпропетровській, Харківській, Донецькій областях та м. Києві,

найменший – у Чернівецькій, Тернопільській областях та м. Севастополі. Станом на 01.07.2010 р. сума кредиторської заборгованості зросла на 14,2 %, або на 1,6 млрд грн і становить 13,0 млрд грн. Заборгованість за енергоносії у загальній сумі кредиторської заборгованості сягнула рівня 6,6 млрд грн (або 50 %), зокрема: за газ – 4,7 млрд грн, за електроенергію – 1,9 млрд грн. Найбільший обсяг кредиторської заборгованості у Дніпропетровській, Луганській, Харківській, Донецькій областях та м. Києві, найменший – у Тернопільській, Херсонській та Чернівецькій областях.

Головною проблемою у сфері тарифної політики залишається несвоєчасний перегляд цін/тарифів на житлово-комунальні послуги для населення та затвердження їх місцевими органами влади на рівні нижчому, ніж витрати на їх надання. Найнижчі рівні відшкодування населенням вартості послуг: водопостачання – у м. Севастополі (59,5 %), водовідведення – у м. Полтаві (40,5 %), теплопостачання – у м. Києві (47,7 %), з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (середньозважені) – у м. Сімферополі (62,7 %).

До важливих та невирішених проблем фінансово-економічного стану підприємств ЖКГ відносять брак обігових коштів, що своєю чергою відображається на стані основних фондів. Зберігається тенденція до старіння житлового фонду, який здебільшого перебуває у незадовільному технічному стані. До категорії аварійних житлових будинків віднесено 60,7 тис. житлових будинків, тобто 0,6 % житлового фонду. Загрозлива ситуація склалася у ліфтовому господарстві. Кількість ліфтів, які мають термін експлуатації 25 і більше років, становить 37,7 %. Не працюють більше року 3350 ліфтів (майже 4 %). Не поліпшується ситуація в міському електричному транспорті. Зменшення обсягів пасажироперевезень і транспортної роботи міським електротранспортом зумовлено, насамперед, старінням та скороченням парку трамвайних вагонів і тролейбусів, зношеність якого становить 86 %.

Із загальної протяжності водопровідних мереж перебувають в аварійному стані та потребують заміни 37 %, каналізаційних мереж – 34,8 %. Як наслідок, нераціональні витрати та втрати питної води у зовнішніх мережах досягли в середньому 40,5 % від води, відпущеної всім споживачам. Цей показник перевищується у Чернівецькій – 78,9 %, Житомирській – 78,8 %, Львівській – 67,2 %, Харківській – 60,0 %; Закарпатській – 59,5 %, Луганській – 57,7 %, Одеській – 48,4 % областях та в АР Крим – 56,6 %, що зумовлює надмірне та неефективне використання матеріальних і енергетичних ресурсів. Обсяги нераціональних витрат та втрат питної води постійно зростають.

Протягом 2010 р. територіальними органами у справах захисту прав споживачів Держспоживстандарту України було проведено 1713 перевірок суб'єктів господарювання, які надають споживачам житлово-комунальні послуги. Порушення вимог чинного законодавства було виявлено під час 910 перевірок, що становить 53,1 %. Загальна кількість виявлених порушень – 3164.

Перевірками були охоплені суб'єкти господарювання, які надають споживачам послуги з утримання житлових будинків і прибудинкових територій (740 перевірок) та послуги з водо- (218), тепло- (513), газо- (116), електропостачання (126). На жаль, ситуація продовжує залишатися напруженою,

а саме: внаслідок постійного підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги якості цих послуг погіршується, про що свідчить чимало скарг про порушення прав споживачів при наданні послуг з тепло-, водо-, електро- та газопостачання, водовідведення та утримання житлового фонду і прилеглих територій. До територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів протягом 2010 р. з цих питань надійшло 3620 скарг споживачів. За результатами розгляду задоволено вимоги споживачів, які були поставлені у 3088 скаргах (85,3 %).

Перевірками виявлено такі типові випадки порушення, а саме: не дотримується режим надання послуг з гарячого водопостачання та порядок оформлення претензій споживачів у разі неякісного надання послуг і проведення перерахунків; не укладаються або укладений малий відсоток договорів про надання населенню послуг з водо-, теплопостачання та водовідведення із споживачами; обмежуються права споживачів під час укладення договорів про надання населенню послуг з водо-, теплопостачання та водовідведення, які не відповідають умовам Типового договору та вимогам Правил; не дотримується порядок надання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації тощо.

Зокрема, у житлово-комунальній сфері Львівської області зайнято близько 5 % працездатного населення. Частка валового доходу підприємств галузі у загальному економічному балансі області становить близько 6 %. Вартість основних виробничих фондів становить 25 % від загальної вартості обласного майна [9]. З 22 листопада 2010 р. розпочато співпрацю зі шведською консалтинговою компанією AF Consult, що фінансується за грантові кошти ЄБРР з підготовки ТЕО проекту та визначення його основних пріоритетів, що будуть фінансуватися у межах співпраці з ЄБРР.

Виконавчий комітет Львівської міської ради затвердив основні показники бюджету Львова на 2011 р. У другому кошику планують доходи на рівні 253 млн грн. А видатки розподілити так: на державне управління 65 млн, на позашкільну освіту – 19 млн, на соціальний захист – 16 млн, культуру і мистецтву – близько 3 млн грн, на спорт – 1,3 млн грн, на ЖКГ – 88 млн і т. ін. За результатами 2010 р. загалом по місту досягнуто економії споживання енергоресурсів у бюджетній сфері порівняно зі встановленим лімітом з електроенергії, газу та холодної води, зокрема: економія електроенергії становить 8,1 %; газу – 4,9 %; холодної води – 16,6 %.

Загальна економія споживання енергоносіїв за 2010 р. з урахуванням зростання тарифів на енергоносії становить 1,2 млн грн. У комунальній теплоенергетиці впроваджено нову схему розрахунків між виробниками, виконавцями та споживачами послуг теплопостачання. На баланс місцевих рад було прийнято близько 2,3 млн м² житла від великих виробничих об'єднань і бюджетних організацій. Створено і діє 184 об'єднання співвласників багатоквартирних будинків. На ринку надання житлових послуг працюють сім приватних підприємств.

Як показали дослідження статистичних та аналітичних даних, залучення підприємницьких структур на ринки послуг з обслуговування й утри-

мання житлових будинків в Україні гальмується багатьма факторами, основними з яких є такі: практична відсутність стимулювання недержавних підприємств з боку місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування; відсутність зацікавленості у впровадженні конкурсного порядку відбору суб'єктів надання ЖКП із числа підприємств різних форм власності; об'єднання в житлово-експлуатаційних організаціях повноважень замовника ЖКП і функцій підрядної організації; низька платоспроможність населення, що не може в повному обсязі оплачувати ЖКП; застарілий житловий фонд тощо [12].

Існуюча система ціноутворення в ЖКГ України, заснована на витратних принципах формування тарифів і обмеженні рентабельності підприємств-постачальників послуг, не зацікавляє комунальні підприємства в зниженні витрат. Витратний метод формування тарифів не створює стимулів для комунальних підприємств до підвищення ефективності діяльності, тому що зниження витрат призводить до зниження тарифу, тоді як зростання витрат компенсується зростанням тарифу. Якщо прибуток, що включається до тарифу, розраховується шляхом множення витрат на нормативний відсоток рентабельності, то зниження витрат означає зниження абсолютної величини прибутку комунального підприємства. Як наслідок, такий підхід веде до зацікавленості підприємства в зростанні, а не в зниженні витрат. При цьому існуюча система ціноутворення робить практично неможливим залучення інвестиційних ресурсів для розвитку галузі.

Для підвищення ефективності функціонування підприємств житлово-комунальної сфери на засадах зниження собівартості продукції дослідники запропонували впровадити інноваційну систему таргет-костинг, яка, на відміну від традиційних способів ціноутворення, передбачає розрахунок собівартості продукту або послуги, виходячи з попередньо встановленої ціни реалізації. Ця ціна на ринках визначається за допомогою маркетингових досліджень, а на регульованому ринку встановлюється відповідним уповноваженим органом управління, тобто фактично є відомою ринковою ціною продукту або послуги. Для визначення цільової собівартості товару (послуги) величина прибутку, що хоче отримати фірма-виробник, віднімається від вихідної ринкової ціни [6].

Тенденції стану ринку послуг житлово-комунального господарства України та Львівської області вимагає для вирішення виявлених проблем розробити схему взаємодії учасників процесу управління житлово-комунальним господарством регіону на основі дослідження наукової літератури та нормативних даних з метою розподілу відповідальності та ризику.

Невід'ємною складовою економічного аналізу виробничо-господарської діяльності ЖКГ є аналіз ефективності управління, який передбачає розроблення заходів, спрямованих на виявлення та скорочення непродуктивних витрат, зумовлених недоліками організації управління виробництвом. Під час аналізу визначається структура виробничих підрозділів (розмежування виробничих підрозділів на основні та допоміжні, порядок використання результатів діяльності допоміжних підрозділів в основному виробництві), а також

виявляється перелік послуг, невластивих структурним підрозділам, кількість зайнятих при цьому працівників і аналізуються можливості виключення цих послуг з функцій підрозділів.

Аналіз ефективності управління доцільно проводити одночасно з аналізом стану трудових ресурсів і використанням робочого часу. У процесі аналізу надаються рекомендації щодо організаційної структури організації (злиття або розукрупнення), збільшення окремих підрозділів підприємства з метою скорочення цехового апарату управління та управління загалом.

Оцінюючи життєву важливість галузі житлово-комунального господарства, а також складність ситуації, в якій опинилося комунальне підприємство через збитковість діючих тарифів до набуття чинності регулювання, міська влада вишукує можливості для часткової компенсації витрат цього підприємства за рахунок фінансової підтримки з міського бюджету. Однак через стійку тенденцію до погіршення фінансового стану через поетапне підвищення рівня мінімальної заробітної плати, рівня виплати податків, зростання цін на ремонтні та паливно-мастильні матеріали, міській владі стає дедалі складніше вишукувати кошти в міському бюджеті. Низька якість послуг, що надається підприємством, викликає виправдане незадоволення мешканців міста.

Рис. 2. Блок-схема управління житлово-комунальним господарством на обласному рівні

Визначена проблема не може бути вирішена за допомогою ринкових механізмів і потребує місцевого регулювання, оскільки згідно з підпунктом 2 пункту а) ст. 28 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" питання встановлення тарифів щодо оплати комунальних послуг є повноваженням виконавчих органів міської ради. Блок-схему управління житлово-комунальним господарством на обласному рівні подано на рис. 2 [7]. Доцільним передусім є зміна підходів до здійснення контролю за якістю ЖКП на ринку. Аналіз практики регулювання розвитком ЖКГ засвідчив те, що кон-

троль за якістю послуг здійснюють практично всі органи управління, при цьому часто не узгоджуючи між собою ні процедур такого контролю, ні його об'єктів, а також не маючи реальних механізмів впливу на виявлені порушення і недотримання встановлених стандартів.

Напрями вдосконалення структури управління житлово-комунальним господарством подано на рис. 3 [10]. Особливого значення в реалізації контрольних заходів програми набуває моніторинг стану конкуренції на ринку ЖКП. Його необхідність зумовлена тим, що прийняття своєчасних, ефективних і таких, які відповідають інтересам суб'єктів ринку, управлінських рішень має ґрунтуватися на комплексній оцінці економічного, техніко-технологічного та функціонального стану галузі. Можна виділити три основних напрями такого моніторингу: фінансовий, технологічний і функціональний. Фінансовий моніторинг має бути спрямованим на аналіз і оцінку фінансової діяльності підприємств ЖКГ, рівень конкуренції і, відповідно, на процес формування тарифів на комунальні послуги. Технологічний моніторинг передбачає оцінку якості надання послуг і обслуговування населення, технологічні можливості гарантування безперебійного забезпечення громадян комунальними послугами.

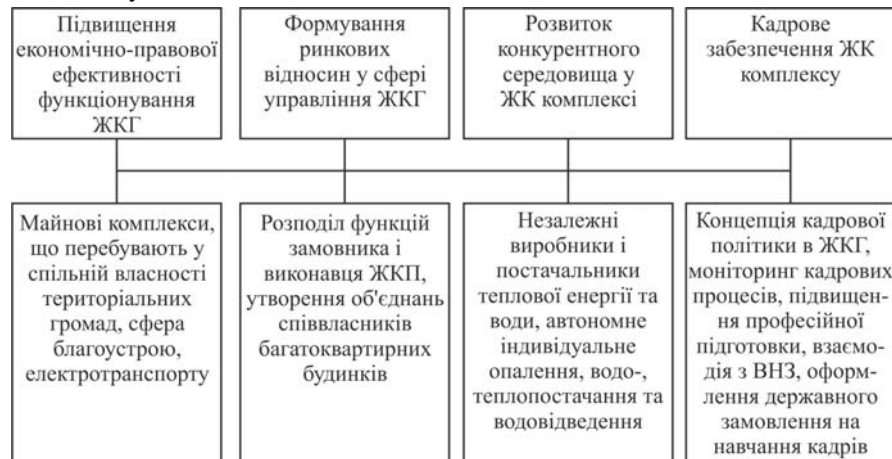

Рис. 3. Напрямки вдосконалення системи управління житлово-комунальним господарством на обласному рівні

Функціональний моніторинг має охоплювати оцінку виконання галузь покладених на неї завдань і функцій, якості управління, ефективності реалізації розроблених заходів щодо питань розвитку конкуренції та монополізації, повноти і вчасності фінансування ЖКГ, рівня координації діяльності, зниження адміністративних бар'єрів входу на ринок, виявлення протиправних дій, що не дають змогу ефективно розвивати конкурентне середовище на ринку ЖКП тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок. Підсумком аналізу ефективності управління є розроблення заходів щодо підвищення рівня управління, розрахунок ефективності виробничо-госпо-

дарської діяльності від пропонуванних заходів: зниження собівартості послуг; ліквідація непродуктивних витрат; поліпшення якості обслуговування споживачів ЖКП. Фінансування регіональної програми управління ринковою активністю підприємств ЖКГ доцільно організувати за рахунок держави і самих мешканців будинків – 50 % на 50 %. Для цього потрібно створити фонд енергозбереження, державним джерелом наповнення якого могли б стати кошти, отримані за експлуатацію за світовими ринковими цінами української газотранспортної системи, Севастопольської військової морської бази, відрахувань за видобування та експорт енергоресурсів тощо. У внески мешканців будинків потрібно зараховувати депозитні вклади, що залишилися невикористаними на банківських рахунках, невикористані приватизаційні сертифікати.

Література

1. Закон України "Про житлово-комунальні послуги (ВВР, 2004 р., № 47, ст. 514 із змінами ЗУ від 15.01.2009 р., № 882-17).
2. Апостолок О.А. Механізм удосконалення контролю за рівнем конкуренції на ринку житлово-комунальних послуг / О.А. Апостолок // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3(28). – С. 81-86.
3. Гура Н.О. Облік у житлово-комунальному господарстві: теорія і практика : монографія / Н.О. Гура. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 351 с.
4. Ізмайлова Н.В. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Н.В. Ізмайлова. – К. : Вид-во КМПУП, 2000. – 148 с.
5. Качала Т.М. Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу : монографія / Т.М. Качала; Черкас. держ. технол. ун-т. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2008. – 416 с.
6. Мельник С.М. Шляхи розвитку конкурентного середовища на ринках житлово-комунальних послуг / С.М. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2005. – № 3. – С. 79-85.
7. Строкань Т.М. Регіональний розвиток ЖКГ України / Т.М. Строкань. – Черкаси : Вид-во ЧДТУ, 2001. – 326 с.
8. Скорик А.П. Удосконалення системи управління житлово-комунальним підприємством / А.П. Скорик // Праці Одеського політехнічного ін-ту, 2008. – Вип. 2(22) С. – 101-1-7.
9. Про підсумки роботи житлово-комунального господарства України за I півріччя 2010 р. / Рішення Колегії міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 19.08.2010 р., № 25. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ligazakon.ua>
10. Полуянов В.П. Организационно-экономический механизм эффективного функционирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства : монография / В.П. Полуянов; НАУ Украины. – К. : Изд-во Ин-та экон. пром-сти. – 2008. – 236 с.
11. Чижова Т.В. Залучення малого бізнесу в сферу житлово-комунальних послуг / Т.В. Чижова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Т. II. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2006. – Вип. 214. – С. 353-359.
12. Юр'єва Т. Проблеми житлово-комунального господарства та напрями їх вирішення / Т. Юр'єва // Регіональна економіка. – 2003. – № 1. – С. 96-101.

Бець М.Т., Лисовская М.И. Управление рыночной активностью жилищно-коммунальных предприятий региона

Проанализировано состояние жилищно-коммунального хозяйства Львовской области, исследованы характеристики понятия "рыночная активность предприятия" с учетом особенностей функционирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства и разработана система управления их рыночной активностью в регионе.

Ключевые слова: рыночная активность, предприятие, жилищно-коммунальное хозяйство, регион, управление.

Бес М.Т., Lisowska M.I. Management of housing enterprises of region market activity

The condition of Lviv region housing characteristics of the concept of "market activity and business" of taking in to account features of housing and communal services and the system of their market activity in the region

Keywords: market activity, enterprise, housing, region, management.

УДК 332.13 (477.85)

Докторант І.М. Буднікевич¹, канд. екон. наук;
асист. Є.І. Венгер²

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА РЕГІОНУ: АНАЛІЗ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

Розглянуто суть територіальної організації виробництва регіону. Проаналізовано особливості територіальної організації виробництва регіону на прикладі Чернівецької області, окреслено перспективні напрямки її оптимізації.

Ключові слова: регіон, територіальна організація виробництва, аналіз, оптимізація.

Актуальність оптимізації територіальної організації виробництва регіону особливо зростає в період кризи, коли відбуваються одночасні, але нерівноцінні та неоднакові зміни в розвитку його окремих підсистем та компонентів. Ось чому велика увага до вивчення цього питання має бути приділена в наш час, коли країна ще не оправилася після гострої фінансово-економічної кризи 2008-2010 рр. та не пододала її наслідків.

Територіальна організація (ТО) суспільства, за визначенням Е. Алаєва, трактується, як "сукупність функціонуючих територіальних структур (розселення населення, виробництва, природокористування), об'єднаних структурами управління з метою здійснення відновлення життя суспільства відповідно до цілей і на основі чинних у цій суспільній формації економічних законів" [1, с. 33]. У широкому значенні слова поняття "територіальної організації суспільства", за тим же автором, охоплює всі питання, які стосуються територіального поділу праці, розміщення виробничих сил, регіональних відмінностей у виробничих відносинах, розселення населення, взаємовідносини суспільства і природи, а також проблеми регіональної соціально-економічної політики. У вужчому розумінні це поняття охоплює такі категорії, як адміністративно-територіальна організація держави, регіональне управління виробництвом, формування територіальних організаційно-господарських утворень, визначення територіальних об'єктів управління, соціально-економічне районування [1, с. 33]. Поява поняття "територіальної організації виробництва" (ТОВ) (чи територіальної організації продуктивних сил, господарства) пов'язана з використанням у методичному арсеналі науки системного підходу. Саме за ним акцентувалася увага на організаційному аспекті систем як певних функціональних єдностей.

Шаблій О. суть ТОВ зводить до такого:

1. У контексті динамічного процесу ТОВ розглядається як "розміщення не стільки окремих підприємств, скільки їх взаємопов'язаних територіаль-

них груп у вигляді економічних центрів, вузлів, ТВК різних типів і масштабів. Це означає, що кожне підприємство виступає елементом територіальної системи, елементом певної територіальної єдності" [5, с. 166].

2. У контексті просторової структури ТОВ — "це складна ієрархічна побудова, що охоплює різні форми просторового зосередження виробництва, просторові виробничі утворення (системи, комплекси), які мають внутрішні та зовнішні просторові зв'язки [5, с.166].
3. ТОВ — "це процес просторового функціонування виробництва, який передбачає зміну станів уже розміщеного виробництва, зміну просторових зв'язків його елементів під впливом цілей і завдань, що ставлять певним територіальним системам їхні суперсистеми. Це передбачає управління таким процесом, наявність організаційного процесу управління: програмування, прогнозування, фінансування, кредитування, обліку і т. ін." [5, с. 166].

Для найменшої за площею (8,1 тис. км²), за кількістю населення (904,4 тис. осіб, на 1.01.2010 р.), валовим регіональним продуктом (8484 млн грн у 2009 р.) Чернівецької обл. питання вдосконалення ТО господарства особливо важливе. На рівні адміністративних одиниць найвищого рангу Чернівецькій обл. доводиться "конкурувати" з регіонами більш забезпеченими різноманітними ресурсами: територіальними, демографічними, мінеральними і т.д. Область розташована в межах Карпат, Передкарпаття та Покутсько-Бессарабської височини, має індустріально-аграрну спеціалізацію, невисокий рівень урбанізації — 42 % (2010 р.), прикордонне розташування, поліетнічний склад населення.

Валовий регіональний продукт Чернівецької обл. у 2009 р. становив 87 % порівняно з 2008 р. Більшість підприємств області (63 %) завершила 2009 р. з фінансовим прибутком. В області працювало 1,3 % суб'єктів ЄДРПОУ та 1,6 % організацій (підприємств), що виконували наукові дослідження і розробки, від відповідної загальної кількості по Україні. Зміна сировинної орієнтації господарства області, яка простежується і в структурі біржових угод, на випуск кінцевої конкурентоспроможної продукції дозволила б вирішити низку важливих стратегічних питань: створення нових робочих місць, підвищення рівня життя та купівельної спроможності населення, збільшення заощаджень як чинника інвестування тощо. Так, станом на 1.10.2010 р. в області працювало сім товарних бірж. У структурі укладених біржових угод за 9 місяців 2010 р. на суму 15880,4 тис. грн домінували лісоматеріали, деревина та вироби із деревини (71 %), транспортні засоби (18 %), продукти харчування (6 %) та продукція рослинництва (2,5 %), нерухомість (2,8 %).

Промисловий потенціал Чернівецької обл. назагал представляє 246 промислових підприємств [3], серед яких підприємства харчової промисловості, металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, машинобудування, ремонту та монтажу машин та устаткування, легкої промисловості, виробництва та розподілу електроенергії, газу та води, оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, виробництва іншої продукції.

На сучасному етапі господарство Чернівецької обл. розвивається переважно шляхом оновлення на якісно нових технічних засадах, шляхом підвищення продуктивності праці. Велика частина інвестицій спрямована на реконструкцію і технічне переозброєння працюючих підприємств. Саме таку

¹ Інститут регіональних досліджень НАН України;

² Чернівецький НУ ім. Ю. Федьковича